

Laureatams skirtas numeris:

Tradiciją tęsiant.

Dail. Adolfo Valeškos pasisakymai.

Literatūros evangelistas Šilbajoris.
Pora klausimų laureatui Jurgiui Jan-
kui.

Laureatas prof. Juozas Žilevičius.

Kūrybiškai neramus žmogus.

Premija Margučiai — Petručiui.

Juokingi esame ne mes, juokingas yra
gyvenimas.

Lietuvių fondo pinigai literatūrinėms
premioms: pokalbis su Lietuvių fondo
tarybos pirm. Stasiu Baru.

Ištrauka iš premijuoto Jurgio Jankaus
rankraščio.

Dailininko Adolfo Valeškos pasisakymai

— Kaip vertinate dailės pre-
mių tradiciją išeivijoje: ar
premijs mūsų kultūriniam
gyvenimui yra paveikios, ar
galėtų jos būti dar efekty-
vesnės?

— Dailės premijos tradicija
ir kelias mūsų, palyginus su
Literatūros premija, yra labai
vingiuoti. Išsikūrus Čiurlionio
galerijai ir, jai vadovaujant,
prasidėjus parodoms, premi-
jos paskyrimą ne kartą nulem-
davo ne kūrinio vertė, bet as-
meninė rengėjų pažiūra. Toks
nusistatymas, be abejo, suma-
žino premijos orumą. Kultūros
tarybai perėmus menų ver-
tinimo sritį, dabar didesnis dė-
mesys skiriamas profesionalu-
mui. Tačiau praėjusieji mūsų
visuomenėje profesionali
dailės būklė buvo gerokai su-
profanuota. Todėl dailininkui
paskirta premija kartais
atrodydavo ne jo iškilaus
kūrybingumo pripažinimas,
bet greičiau labdaros pašalpa.
Nežiūrint sunkenybių premi-
jas skiriant, jos vis tiek turėtų
būti skiriamos. Reikėtų rim-
čiau stengtis, kad daugiau
kompetentingų dailės žmonių
galėtų pareikšti savo objek-
tyvią nuomonę. Galbūt tada
premijs taptų veikliu įkvėpimu
ir stipriu kūrybiniu akstiniu.

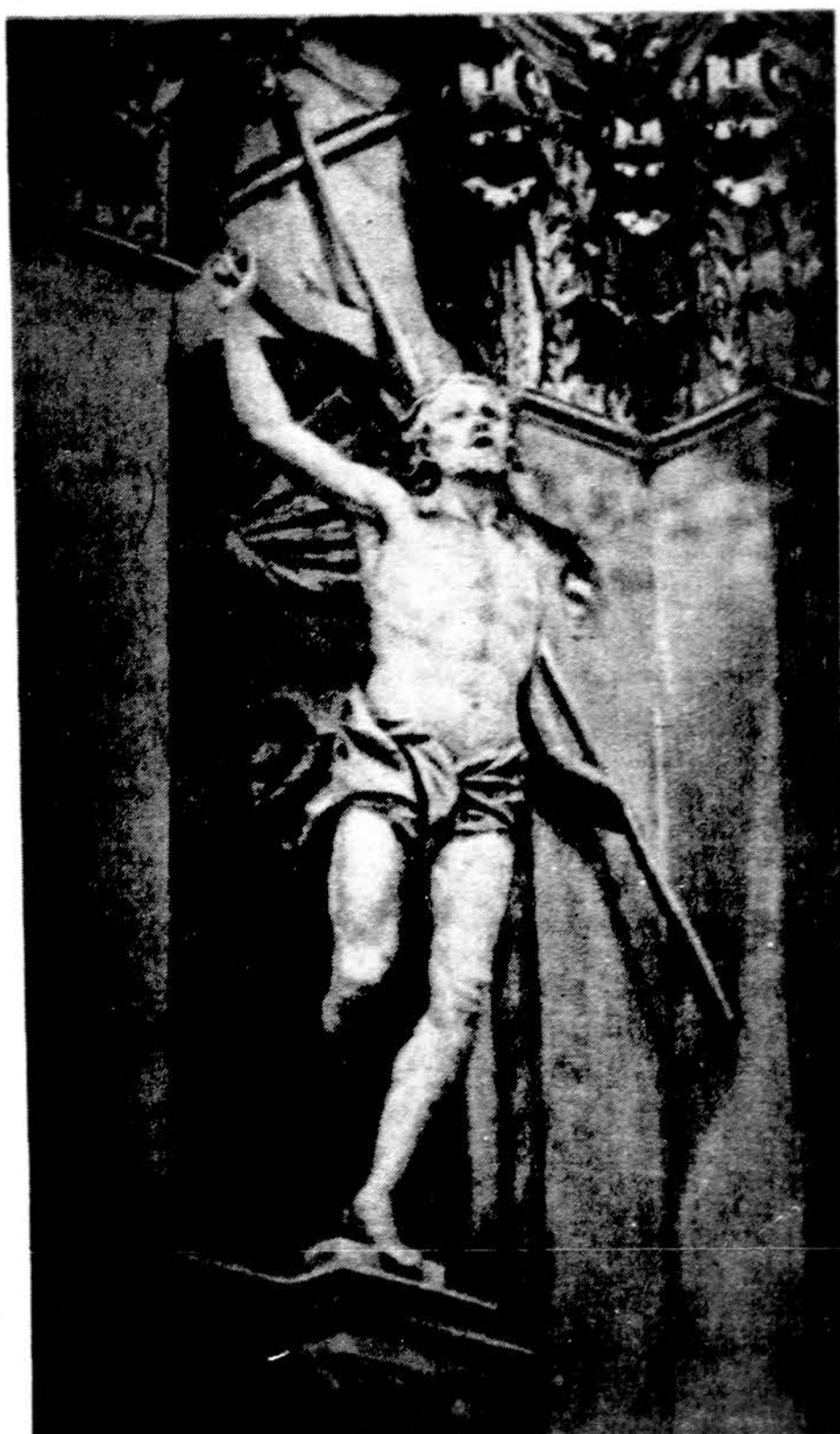
— Ar galima būtų kalbėti
apie lietuvių dailę kokia nors
jai vienai būdinga prasme,
turint mintį dailininkus išeiv-
ijoje ir Lietuvoje?

— Jeigu kalbėti būdinga
prasme, tai tenka prisiminti,
kad mus — lietuvių dailininkus —
tik išeivijoje, tiek Lietu-
voje jungė ne tik pati mokykla
ir bendrinė pažiūra, bet ir
mūsų tautinė prigimtis. Tas
faktas nereikalingas ypatingų
įrodymų net šiandien. Tiesa,
mums pasitraukus į Vakarus,
o jiems pasilikus varžančioje
socialistinio realizmo doktri-
nos aplinkoje, kūrybinis dar-
bas vyko ir vystėsi skirtingo-
mis kryptimis ir keliais.
Nežiūrint to, kad lietuviui dai-

lininkui primesta socialistinio
realizmo doktrina yra rusiš-
kas produktas ir kad oficialu-
sis rusų menas stalinistinėje
epochoje rodė psichologiskų
tendencijų grįžti į bizantinio
laikotarpio sustingusias meno
dogmas, dabartis liudija, jog
dailė Lietuvoje grįžta į save. Ir
man atrodo, kad vietinė biu-
rokratija tą meno grįžimą į
save ne tik toleruoja, bet ir
savotiškai remia. Tą aiškiai
liudija gausybė leidinių apie
meną. Vadinasi, menininkai
Lietuvoje atiduoda cezariui
kas cezario, o savo tautai tai,
kas priklauso lietuvių tautai.
Sprendžiant iš gaunamų lei-
dinių, susidaro gana aiškus
įspūdis, kad tenai menininkai
kaip ir tėsia mūsų liaudies
meno filosofinę tradiciją. Tik,
savime aišku, jau individu-
alioje formoje ir individu-
aliam stiliuje.

— Labai įdomus yra dail.
Prano Domšaičio darbų iš-
ėjimo atvejis. O ką ir kaip to-
liau paties Domšaičio ir kitų
panašiu atveju?

— Domšaičio atvejis buvo
specifiškas, nes buvo pavojus,
kad jo kūrinių didelė kolekcija
gali būti prarasta mūsų kul-
tūrai. Kada kolekcijos įsigiji-
mo reikalas buvo pajudintas,
man grįžo idėja suorganizuoti
lietuvių dailininkų reprezenta-
cinę kolekciją. Turėjau omeny
Domšaičio tarptautinį pripa-
žinimą ir pasaulyje pasklidu-
sius išskirtinio pajėgumo mūsų
dailininkus. Sukaupus visų jų
rinktinius darbus (ir Domšai-
čio kolekciją), būtų galima
galvoti apie Lietuvių moder-
niojo meno muziejiaus įkūrimą
Chicagoje. Tokio muziejiaus
svarbiausias tikslas būtų
populiarinti lietuvių meną ir
pačią Lietuvą, ypač per uni-
versitetų meno galerijas,
muziejus ir kitas meno institu-
cijas ne tik Amerikoje, bet ir
kituose kraštuose. Iš tikrųjų
taip galvoti turiu pagrindo.
Jau yra geras skaičius lietuvių
dailininkų, kurie reprezen-
tuoja kitas valstybes. Kuomet
buvom suorganizavę Lietuvių
grafikos parodą Milwaukee,
Wisconsin, 1959 sausio 5
dieną, „Milwaukee Sen-
tinel“ dienraštis savo Arts
and Artists skyriuje re-
cenziją pavadino „Lithua-
nia's Loss, America's
Gain“ (Lietuvos nuostolis,
o Amerikos laimėjimas).
Toliau recenzijoje dienraš-
tis rašo: „Kaip žymiai mūsų
kultūrą praturtino po Antrojo
pasaulinio karo į Vakarus
pasitraukę meno talentai, liu-
dija lietuvių dailininkų gau-
sus medžio raizginiai ir litogra-
fijos, kurios bus išstatytos
International Institute“. Pra-
ėjo daug metų. Neišvengiamai
kyla įkyrus klausimas, ką gi
esame padarę šia linkme? Yra
buvę bandymų. Deja, juos nu-
stūmė į šalį įvairios organiza-
cijos, kurių pagrindinis dėme-
sys, kartais vienintelis dėme-
sys, skiriamas politinei
veiklai. Nebūtų protinga atsi-
sakyti politinės veiklos. Lygiai
nebūtų protinga nustumti į
šalutinius būgnus ne tik lite-
ratūrą, bet ir vaizdinį ir gar-
sinį menus, nes jie lengviau
persloka tarptautinius bar-
jerus ir nėra reikalingi verti-
mų nei ilgų komentarų. Jie

Prisikėlimo Kristaus skulptūra Sv. Petro ir Povilo bažnyčioje Vil-
niuje — Antakalny (XVII amž.).

kalba už save, už tautos kul-
tūringumą, už jos įnašą į tarp-
tautinį lobyną ir už jos ypa-
tingą teisę būti laisva. Sunku
suprasti, kodėl tiek daug
premių rašantiems, o tiek
maža dalei ir muzikai. Gir-
dime tiek daug nesibaigiančių
kalbų apie lietuvių išlai-
kymą. Tačiau lietuvių išlai-
kymas reiškia ne tik lietuvi-
kai kalbėti, pažinti Lietuvą ir
kovoti už jos laisvę, bet ir su-

daryti sąlygas kūrybai ir
lietuviui kūrėjui. Didelis kūry-
binis talentas iškelia savo tau-
tą aukščiau negu bet kuris
kitas. Išskyla talento ugdymo
klausimas. Išskyla vertingų
kūrinių surinkimo ir išlai-
kymo klausimas. Baigdamas
drįstu pasakyti, kad tarptau-
tinėje plotmėje turbūt netu-
rime nė vieno politiko, kuris
prilygtų Čiurlioniui ir Domšai-
čiui.

Literatūros evangelistas Šilbajoris

Pakratęs pluoštą lapų ant
pulto, kresnas, nepikto veido
žmogus žvilgtelėjo į šešiasdešim-
ties klausytojų būrį ir pradeda
paskaitą. Profesoriaus žodžiai
sklinda drąsiai, anglų kalba
tiksliai, išieskoto, užsieninės tar-
senos atspalviai vos pajun-
tami. Įvadinį sakinių šmaikš-
tūs kontrastai, vienas kitas
humoro brūkšnelis stukteli
klausytojus, bet jie tuoj vėl
apsigaužia pasyvumo kauke.
Vis dėlto kam čia taip svarbu
kažoks Baltrušaitis? Jei
poetas negirdėtas iki šiol, tai
nevertas ypatingos atidos ir
dabar. Ne Baltrušaitis
sukvietė į paskaitą. Vieni atėjo
iš solidarumo prelegentui (ne-
mandagu praleisti programos
organizatoriaus paskaitą), an-
tri girdėję, kad prelegentas
esąs „geras sakytojas“, treti
vien dėl to, kad kitos literatū-
ros sesijos konferencijoj ža-
dėjo būti dar nuobodesnis (o
lauke lijo). Snaudulio rūkas

pamažu leidžiasi ant klau-
sytojų, bet staiga siūbтели ir
išsisklaido. Žiežirbom trykš-
tantis entuziazmas iš profesio-
riaus akių lydi žodžiais sklin-
dantį įsitikinimą, kad čia
kalbama apie svarbius, įdo-
mius ir mylėti vertus dalykus.
Auditorija suklūsta, nebe-
pairo programos lapuose an-
geliukų, pradeda gaudyti kiek-
vieną prelegento frazę, sekti jo
elegantišką išvedžiojimų vingi-
us. Vis dėlto Baltrušaitis!
Žiūrėkit, pasirodo ir lietuviai
poetų turėjė... Pravedėjas skel-
bia, kad jau laikas baigiasi
(taip greitai?). Nuoširdus ploji-
mas, klausytojai skirstosi. Jei
prie durų stovėtų pirklys su
Baltrušaičio knygomis, tą
dieną jis grįžtų tuščiu krepšiu.
Tai ne vienkartinis įvykis.
Panašių buvo ir anksčiau, o ir
po anos darganotos dienos
prieš ketverius metus Toronte
lietuvių literatūros apaštalas
profesorius Rimvydas Šilba-

joris ne kartą yra sėkmingai
skelbęs kitataučiams mūsų žo-
dinės kūrybos svarbą ir grožį.
Tad visai nuoseklu ir gera, kad
premių dalintojai pagaliau jį
pastebėjo ir vertai pagerbė.

Prof. Šilbajoris nėra pasam-
dęs jį reklamuojančios agentū-
ros, tai apie jo darbus už mūsų
visuomenės kasdienybės ribų
mažai žinome. O šiaip jau
mūsų tarpe jis pažįstamas kaip
išeivijoje pirmaujantis litera-
tūros kritikas. Stambiausias jo
darbas yra studija apie
lietuvių novelę knygose
„Lietuvių literatūra svetur“.
Bet tai tik maža dalis Šilbajo-
rio darbų. Surinkus gausias
apybraižas, recenzijas, studi-
jinius straipsnius iš „Met-
menų“, „Aidų“, „Lituanistikos
darbų“ ir šiaip periodikos, susi-
darytų didelis raštų tomas.

Nors neabejotinai akademiš-
kas, savo lietuviškuose raš-
tuose Šilbajoris vis dėlto
nėra tradicinis literatūros
mokslininkas — tyrinėtojas. Jis
nemėgsta enciklopedinių
straipsnių (nors nemažai jų
yra parašęs), istorinių apžval-
gų, išsamių monografių apie
atskirus autorius ar literatū-
rinius periodus. Jis daugiau
analitikas, eseistas. Jam malo-
niau pasiūlyti sau mėgstamą
autorį ar atskirą kūrinių ir ieš-
koti jame menininko balso, at-
narplyti formos bei simbolių
raizgynę glūdinčius meninės
tiesos krislus. Turėdamas
aštrų žvilgsnį ir ryškų, elegan-
tišką stilių, Šilbajoris sugeba
atskleisti ir sudėtingiausius
struktūrinius pagrindus, neu-
goždamas kūrinio dvasios
miglotom sąvokom, neįskai-
tomu moksliniu žargonu.
Tiesa, būna, kad ir jis sau lei-
džia pažaisti sausu forma-
lizmu, lyg norėdamas savo ko-
legoms įrodyti, kad, reikalui
esant, gali lygintis ir su kie-
čiausiai migloto dėstymo aka-
demikais. Bet tai retos ekskur-
sijos. Šiaip jau Šilbajoris rašo
subjektyviu braižu, pasiner-
damas į analizuojamą kūrinių
su respektu, net su meile. Ir su
gaivalingu entuziazmu, kuris
spinduliuoja būtinumu komu-
nikuoti, čia pat dalintis su
skaitytoju savo džiaugsmu,
atrados tobulų formos ir min-
ties sąlyčių grožį.

Šie literatūros kritiko priva-
lūmai pasidaro nepaprastai
parankūs, kai Šilbajoris
žygiuoja į kitataučius skelbti
lietuvių literatūros evangeliją.
Tas pats džiaugsmas, tas pats
respektas, tas pats neabejo-
tinasis įsitikinimas, kad
kalbama apie įdomius ir svar-
bius dalykus trykšta kone iš
kiekvieno puslapio Šilbajorio
knygoj „Perfection of Exile“
(1970 m.). Tai stambiausias jo
darbas apie lietuvių literatūrą
kitataučiams skaitytojams,
sutelkiantis keturiolika svarių
straipsnių apie rinktinių išeiv-
ijos rašytojų kūrybą. Knyga
nėra apžvalginis, reklaminių
pobūdžio leidinys. Anaipol,
tai rimta studija, parašyta
gyvu akademiniu stiliumi,
vakariečiams priimtu
formalistinės kritikos braižu.
Tenais pigiai nebūnijama,
kad lietuvių literatūra svarbi
pasauliniu mastu, kad atskiri
jos kūrėjai nusipelnė tarptau-
tinio dėmesio. To ir nereikia.
Vien faktas, kad Šilbajoris
apie tai rašo, ir rašo gerai, jau
reiškia, kad analizuojami daly-
Nukelta į 2 psl.)

Kertinė Parastė

Tradiciją tęsiant

Savo žodį, skirtą praėjū-
siajai Premijų šventei 1981 m.
gegužės 17 d. Clevelande,
užsklandžiau tokia mintimi:
„Šios tradicijos autoriai tikisi,
kad ji kasmet skaidriau liudys
laimejimų galimybes pagrindi-
nėse kultūrinės kūrybos šako-
se, kad jos švieša bus vis ryš-
čiau matoma, o joje ir mūsų
kūrėjas bei jo kūrinys“.

Ar turime kuo pasidžiaugti
po vienerių metų? Taip ir ne.
Taip, pirmiausia dėl to, kad
tradiciją tębėsiama. Jos švie-
soje matome septynis žinomus
vardus, skirtus pažymėti kultū-
rinės kūrybos pripažinimais.
Norėtumėte tikinti, kad tie pripa-
žinimai daug reikšmingesni
pripažįstantiems, negu pripa-
žįstamiems. Septyni mūsų
laureatų veidai simbolizuoja
lietuviškosios išeivijos kultū-
rinės dirvos septynis laukus,
kuriuose šimtai rankų, galvų ir
širdžių skiria savo jėgas, kad
dar ilgiai išliktume gyvi kalba,
papročiai ir kūryba.

Drąsa ateiti su naujom tradi-
cijom dar nėra suniekinta.
Šviežioms viltims realizuotis
dar vis tebėra atviros galimy-
bės. Dar vis neatėjo laikas
prisipažinti, kad tą, kas iškri-
to, nėra kuo pakeisti, kad tą,
kas stabtelėjo, nėra kam pastū-
mėti, kad tai, kas apžėlė, nėra
kam aprašyti. Tokia šios šven-
tės varpų kalba, tokios vizijų
tolumos. Toks čiurlioniškasis
dvasinis podirvis, kuris vis dar
gali kelti mūsų išeivio kūrėjo
žingenius svetimųjų žemių
plotuose.

Ar būta ir dėl ko nesidžiaug-
ti? Stebint iš viršaus, buvo
matyti ir toliau, ir aiškiau.
Matėsi ir tai, kas kėlė nusivily-
mą. Matėme išmintingus ir
moksloais tituluotus, kuriems
kultūrinė veikla dar vis buvo
nežinomoji žemė. Matėme
turtingus, virtusius vargšais,
kai knyga ar laikraštis į
namus prašėsi. Matėme
sveikus, virtusius paliegėliais,
kai kultūrai talkos reikėjo.
Matėme pavargusius, dar nė
darbo nepradėjus. Taip pat
girdėjome aklius ir kurčius,
mūsų darbus bei žodžius
niekais verčiant. Jų visų mums
labai gaila.

Kultūros taryba iš duotų

dvasinių ir medžiaginių
galimybių vietos dairėsi mūsų
tautos skonio, jausmų ir išmin-
ties įvairiom formom reiškęjų
ir suprato, kad tų kūrėjų ir jų
kūrinių pagarsinimas išeivijai
ir tautai turi tapti niekieno
nepanaikintina kasmetinė
tradicija.

Dr. A. Maceinos teigimu
tradiciją yra tautinės atmin-
ties turinys, kultūrinių
žmogaus laimejimų pastovu-
mo apraška, kultūros lytysė
įsikūnijusi tautos patirtis.

Kultūrinės tradicijos yra
vienintelės paskatos išeivijos
tautinei gyvybei globoti bei
stiprinti.

Už mecenatinį tų tradicijų
palaikymą Kultūros tarybos
vardu tebūna išreikšta čia vieša
padėka Lietuvių fondui ir JAV
LB Centro valdybai.

V. Mariūnas

Dailininkas Adolfas Valeška, kuriam paskirta 1981 metų JAV LB
Kultūros tarybos Dailės premija — 1000 dol. Premijos mecenatas Lietu-
vių fondas.

Nuotr. V. Maželio.

Literatūros evangelistas Šilbajoris

(Atkelta iš 1 psl.)

kai yra vertingi ir svarbūs. (Ištaigingu savo stiliaus ir dėstyto būdu Šilbajoris visuomet sugeba palikti įspūdį, kad jis kalba tik apie aukštos vertės dalykus ir niekad apie menkas smulkmenas).

Lietuvių literatūros propagavime tasai „egziliškas tobulinimas“ yra stambiausias Šilbajorio įnašas, bet toli gražu ne vienintelis. Čia tenka suminėti kartu su estais ir latviais jo redaguotą knygą „Baltic Literature and Linguistics“, informacinius straipsnius, randamus „Encyclopedia of World Literature in the 20th Century“ ir „Columbia Dictionary of Modern European Literature“, apščiui studijinių straipsnių, paskelbtų „Journal of Baltic Studies“ ir kituose akademinuose žurnaluose. Negalima pamiršti ir nuolatinių jo šmaikščių recenzijų „World Literature Today“ žurnale, kurios primena, jog dabartinė lietuvių žodinė kūryba koja kojon žengia su kitų tautų literatūra.

Kaip iš pradžių suraizgyto anekdotu matyti, Šilbajoris mūsų rašytojų kūrybą skelbia ne tik raštu, bet ir gyvu žodžiu. Beveik joks Baltų studijų puoselėjimo draugijos (AABS) suvažiavimas neapsieja be Šilbajorio paskaitų. Keliuose jo organizuotuose AABS baltų literatūros simpoziumuose lietuviškos temos taip pat nebuvo pamirštos. Ne per drąsų spėti, kad ir šimtuose privačių pokalbių su kolegomis akademikais ir kasdieninėse paskaitose kelioms studentų generacijoms Šilbajoris nevenge lietuviškų temų.

Susikačius visus Šilbajorio darbus lietuvių kultūros labui, iškyla dar viena aiški (ir šiais laikais labai reta) sąvoka — darštumas. O susikačiuoti dar ne visi dalykai. Kurgi tieioginis profesinis-mokslinis darbas, be kurio jis nebūtų galėjęs susidaryti brandaus literatūros kritiko reputacijos akademinuose sluoksniuose? Kur visuomeninė-kultūrinė veikla? (Šilbajoris yra vienas iš pagrindinių AABS organizacijos sulų, buvęs pir-

Prof. Rimvydas Šilbajoris, kuriam 1981 metų JAV LB Kultūros tarybos 1000 dol. Literatūros publicistikos premija paskirta už gausius šios rūšies straipsnius bei studijas amerikiečių ir lietuvių spaudoje, liečiant lietuvių literatūrą ir jos kūrėjus. Premija — 1000 dol., jos mecenatas — Lietuvių fondas.

Nuotr. V. Maželio.

mininku ir kelias kadencijas tarybos nariu; pernai išrinktas antram terminui Lituanistikos instituto pirmininku.) Žmogus, sugebąs visa tai atlikti ir atlikti neatkistina, vertas ir pagarbos ir pavydo.

Prieš tarant užsklandinius padaršimo ir pamokymo žodžius, gal reiktų paberti porą biografinių žinučių. Gimė Šilbajoris Kretingoje. Po karo Mainz'o universitete studijavo anglų ir prancūzų literatūrą. Amerikoje baigė anglistiką Antioch College, toliau specializavosi rusų literatūroje Columbia universitete, kur 1962 m. įsigijo daktaro laipsnį. Nuo

1963 m. dėsto Ohio State universitete, 1967 m. pakeltas į pilnos profesijos, dvejus metus ėjo slavų kalbų katedros vedėjo pareigas. Be abejo yra užsitarnavęs visą eilę akademinį žymenų, tačiau tai mūsų enciklopedijos nemini. Sveikinant profesorį Rimvydą Šilbajorį LB Kultūros tarybos suteiktos premijos proga, tenka priminti jam, kad netaikytų šio gesto pabaigtuvių vainikui, o tik simbolinių geros asociu, atneštų į laukus pavakarių atgaivai, kai dar banguoja geras plotas nenuėjusių rugių, laukiančių jo aštraus dalgio.

Kęstutis Keblys

Laureatas prof. Juozas Žilevičius

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba, skirdama 1981-ųjų metų muzikos premiją prof. Juozui Žilevičiui, pagerbė išskirtinių nuopelnų asmenį.

Juozas Žilevičius asmenybė ir jos apraiškos ilgame gyvenimo kelyje išsiskiria savo kūrybingumu, renesansišku daugiapusiškumu, beribe energija ir užvis daugiausia retu sugebėjimu derinti asmeniškos kūrybos veiklą su platiu ir nepaliaujamu visuomeniniu darbu.

Jo atlikti darbai mūsų muzikinio gyvenimo istorijoje yra svarbūs, gausūs ir įvairūs. Tebūnie man leista čia keletą iš jų paminėti.

Pirmiausia tenka pabrėžti sunkiose Pirmo pasaulinio karo sąlygose pasiektą aukšto muzikinio išsimokslinimo lygio pripažinimą Petrapilio konservatorijos diplomu ir Vitebsko konservatorijos profesoriaus titulu (1919). Tas geras profesinis pasirošimas įgalino J. Žilevičių išplėsti visokeriopą veiklą.

Kaip kompozitorius, J. Žilevičius parašė apie 400 įvairaus pobūdžio kūrinių. Jų tarpe pirmąją mūsų muzikos istorijoje simfoniją, daug solinių ir chorinių dainų, religinės muzikos veikalų, kamerinės muzikos kūrinių ir kt.

Nuo Baltijos krantų ligi Ry-

tinio Jungtinių Amerikos Valstijų pakraščio sklido J. Žilevičiaus grojamų vargonų ir diriguojamų chorų garsai. Jo rankos mosto pakluso Plungės bažnytinis choras, Petrapilio Sv. Kotrynos berniukų gimnazijos bei Petrapilio latvių chorai, Kauno Valstybinės operos orkestras, o Amerikos Jungtinėse Valstybėse — Elizabeth'o Sv. Petro ir Povilo parapijos chorai ir jungtiniai Dainų švenčių chorai Sv. Patriko katedroje, Symphony Hall, Chicagos Dainų šventės (1956) chorai, bei Pasaulinės parodos Lietuvių dienos jungtinis choras 1939 metais.

J. Žilevičius daug energijos skyrė organizaciniam darbui bei administracijai — Meno kūrėjų draugijos narys (1920 m), Lietuvos Valstybinio teatro ir operos steigėjas ir administratorius, pirmųjų simfoninių koncertų Karo muziejuje ir Kauno miesto sode organizatorius (1922 - 1924), vienas Pirmosios dainų šventės organizatorių (1924), Klaipėdos Muzikos mokyklos lektorius, inspektorius bei direktorius (1924 - 1927), muzikos mokytojų vasaros kursų steigėjas, mokyklų muzikos ir dainavimo programų bei vadovėlių autorius.

Prof. J. Žilevičius netingėjo vartoti ir plunksnos. Sunku įsivaizduoti platesnę spaudos va-

ga: įvairiausių straipsnių, monografių, vadovėlių autorių, tarptautinių enciklopedijų korespondentas. Vien Lietuvių Enciklopedijoje jo rankos parašytų yra apie 30.000 žodžių. Apskritai vertinant jo publicistinį įnašą lietuviškoji bei užsienio spaudoje, tenka prof. Žilevičiui pripažinti pirmojo lietuviško muzikologo titulą.

Tačiau pati būdingiausia, niekad nenutrūkusios J. Žilevičiaus veiklos sritis, stipriausiai išryškinanti jo meilę mūsų muzikai, yra jo rūpestis ir darbas, pašvęsti lietuviško muzikinio lobyno rinkimui ir jo išsaugojimui. Dar carinėje Rusijoje pradėjęs rinkimo darbą, sukūrė milžinišką ir tam tikrais atžvilgiais vienintelį pasaulyje lietuvišką muzikologijos archyvą, kurį, pats į pensiją pasitraukdamas, testamentu paliko teisėtai nepriklausomos Lietuvos vyriausybei. Šio archyvo reikšmė mūsų kultūrai ir muzikos istorijai yra neįkainojama.

Prof. Juozas Žilevičius asmenyje JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba pagerbė muzikos darbuotoją, kuris ne tik savo asmeniškos kūrybos įnašu praturtino mūsų kultūros lobyną, bet rado jėgų, tėvynėje ir už jos ribų, stebėti ir dokumentuoti visus, pačia plačiausia prasme, muzi-

Pora klausimų laureatui Jurgiui Jankui

— Ar premijuotasis „Paparčio žiedas“ rastas greitai ir netikėtai, ar reikėjo ilgai jo ieškoti; kaip susiklostė visos knygos struktūra, ar apysakos turi kokią bendrą užmanymo kryptį, kaip ilgai prie jų padirbėta?

— Tie paparčio žiedai, ar tik žiedukai, — jeigu leisi tą vardą metaforiškai perkelti ir kitiems pasakojimams, — visi yra rasti greitai ir netikėtai. Nė vienas nėra kokių studijų, tyrinėjimų ar ilgų ieškojimų išdava. Pasakojimas man visada ateina staiga, netikėtai, dažniausiai be jokio įtampos paskato, tik jau po to prasiideda galvojimas, svarstymas, ieškojimas geriausios formos, vyksmui tinkamiausios aplinkos, geriausios išraiškos.

Prisipažinsiu, kad tam kūrybos proceso momente daugiau negu vieną sykį buvo atėjusi pagunda turimą mintį suvelti, visą pasakojimo turinį paskaninti žodžių „dudlinime“, hermetiškose sąvokose, kurių prasmės net pats nebeįgalėčiau suvokti, bet užtat kiti galėtų ieškoti, spėlioti, sukli galvas, kokie dideli dalykai tuose „dudlinimuose“ paslėpti, o pats galėčiau vaikščioti nosį užrietas ir šypsotis į švariai nuskustą barzdą. Ką žinau, koks nors, paslapčių ištroškęs kritikas tokiuose „dudlinimuose“ gal net genijų atrastų. Nors ateina, bet susilaikau. Toks jau esu apsigimęs: negaliu net prisiversti iš skaitytojo šaipytis susuktai postringavimais.

Patys „Paparčio žiedo“ pasakojimai neturi jokio juos riančio užmanymo. Kiekvienas iš jų yra atskiras užmanymas ir turi savo atskirą kryptį. Juos visus krivon teršia tik pati knyga, o dėl padirbėjimo ilgumo, tai tikrai sunku duoti tikslų atsakymą. Mat esu baisiai palaidas žmogus. Nors mano mąstysena yra gana griežta, galėčiau pasakyti matematiška, bet kasdienio darbo pagal tą mąstyseną

suorganizuoti nepajėgiu. Ateina galvon pasakojimas, pradedu jį į pasinėti, parašau kelis, keliolika, keliasdešimt puslapių, ir staiga ateina kitas. Dažniausiai įšoka su tokiu stiprumu, kad noroms, nenoroms dirbamąjį pasakojimą pastumiu į šalį ir pradedu naują. Paskum ateina vėl kitas, dar kitas ir dar kitas. Per laiką taip susidaro krūva nebaigtų pasakojimų. Kai naujų nebeatina, imu kurį nebaigtą doroti. Ilgainiui taip viskas susimaišo, kad net nebežinau, kurį kada pradėjau, kurį kada baigiau. „Paparčio žiedo“ pasakojimus galutinai apdorojau 1980-81 metais, bet kai kurie pradėti buvo gal prieš kokį trejetą dešimtmečių, o gal net ir dar seniau.

— Tėvams visi vaikai dažniausiai atrodo geri ir gražūs. Panašiai ir autoriui jo parašyti veikalai. Ir premijos skyrimo komisijai visa ši jūsų knyga buvo gera. Skaitytojai būtų įdomu sužinoti vis dėlto, kuri knygos apysaka yra pačiam autoriui labiausiai vienu ar kitu atžvilgiu artiausia prie širdies?

— Na, dėl tėvų ir vaikų tai nesiginčysiu. Nesiginčysiu dėl autorių. Žmonės į vienas kitą panašūs, bet ir labai kitoniški. Kai rengiausi rašyti ir kai rašiau, kiekvienas pasakojimas skirtingu būdu buvo labai arti širdies. Jeigu rašyčiau kieno nors užsakytas arba net ir kuriam nors konkursui, gal reiktų rašyti, kas gali būti kitiems prie širdies, bet kai dirbi pats vienas, tai savo paties širdies (jeigu ta širdis ką nors bendra turi su tuo, ką žmogus daro) ir teklausai. Atseit, kuriant visi pasakojimai maždaug vienodai arti, bet: paskum... Paskum nežinau. Kiekvieną pabaigus mane gūla depresija. Mažesni — mažesnė, didesni — didesnė. Po tokio „Anapus rytuojau“ tepradėjau atsigauti po kelių savaičių. Toji nuotaika kartais būna tokia bjauri, kad norisi viską,

Rašytojas Jurgis Jankus, JAV Lietuvių Bendruomenės 1981 metų Literatūros premijos laureatas. Jam 3000 dol. premija, kurios mecenatas yra JAV Lietuvių Bendruomenės Centro valdyba, paskirta už rankraštinių apsakų rinkinį „Paparčio žiedas“.

Nuotr. V. Maželio.

kas baigta, suplėšyti, išmesti ir pradėti vėl iš naujo. Per tokią nuotaiką ir pats užbaigtas pasakojimas susvetimėja, nuslinksta užmarštin. Į senatvę kartais pagalvoju, kad reiktų kada prisėsti ir perskai-

tyti, kas yra išleista. Kai rankas labiau praskirsiu, kai nieko geresnio nebeturėsiu veikti, imsiu ir viską perskaitysiu. Tada tai gal ir galėsiu pasakyti, kurį arčiau širdies. Dabar negaliu — nežinau.

Kūrybiškai neramus žmogus

Aptariant Vytauto Martyno Kavolio (g. 1930 m. Kaune) indelį mūsų kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą, reikšmingi pasirodo šie momentai:

1. Drauge su Vytautu Žvirzdžiu-Vardžiu Vytautas Kavolis 1951 m. įsteigė Lietuvių studentų sąjungą. O 50-tųjų ir 60-tųjų metų dekaodoje LSS Santarą, 1957 m. persiformavusią į Santaros-Sviesos federaciją. Nuo pat pirmųjų metų iki šiandien V. Kavolis yra vienas pagrindinių šio sąjūdžio inspiratorių ir provokatorių. O Santaros-Sviesos reikšmė tokia: jei jos nebūtų buvę — ir jei nebūtų buvę jaunosios ateitininkijos — tai lietuvių jaunomenė iš viso būtų likusi be dvasinio sąjūdžio, tirsiesnio už alutį ir mąslinio už teatrališkus „Pro Patria“ šūksnius.

4. Daugiausia V. Kavolio dėka 1959 m. pasirodė pirmasis *Metmenų* numeris. Šis žurnalas jo redaguojamas dar ir šiandien. O *Metmenų* reikšmė tokia: jei jų nebūtų buvę — ir jei nebūtų buvę *Aidų* — lietuvių išeivija nebūtų turėjusi nė vieno pastovaus kultūros žurnalo. Apie *Metmenų* reikšmę okupuotai Lietuvai liudija Tomas Venclova: „Supratome, jog *Metmenys* jungia stipriausias kultūrinės išeivijos jėgas, jog ten publikuojami kūriniai yra tai, kas naujajai, įdomiausia, na ir „vakarietiškausia“ emigrantų literatūroje, dailėje, filosofijoje, iš viso humanitarinėje sferoje. Jutome, kad žurnalas yra ir išeivijos atmintis — jos kultūrinis archyvas. Be to, suvokėme, — ir tai mums buvo svarbu, — jog *Metmenys* orientuoti ne tiek į „savuosius“, kiek į Lietuvą; žurnalas gana atidžiai seka mūsų reika-

(Nukelta į 3 psl.)

Prof. Juozas Žilevičius, 1981 metų JAV LB Kultūros tarybos Muzikos premijos laureatas. Premija — 1000 dol., mecenatas — Lietuvių fondas.

Nuotr. V. Maželio.

kinio gyvenimo pasireiškimus, tuo užtikrinamas mūsų tautinės kultūros gyvybingumą ir

sustiprinamas jos vaidmenį pasaulio tautų tarpe.

Andrius Kuprevičius

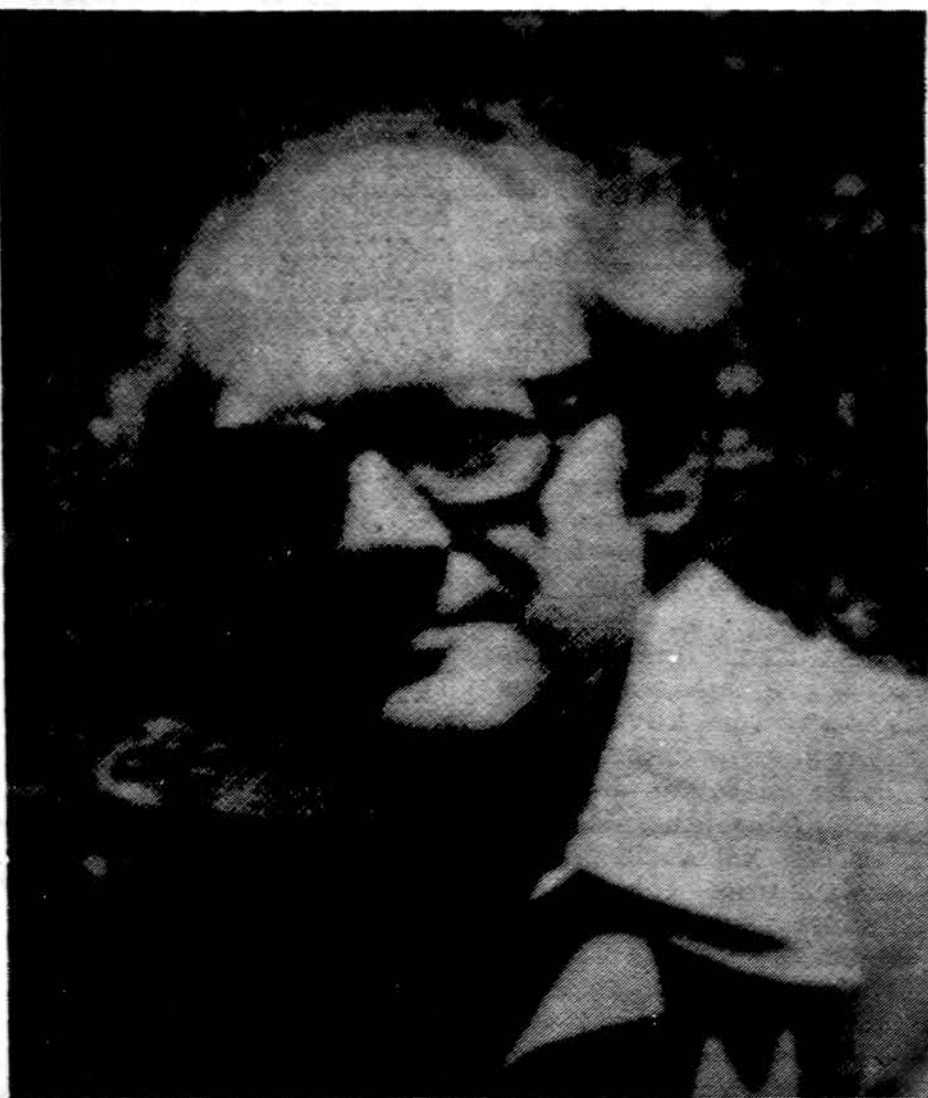
Kūrybiškai neramus žmogus

(Atkelta iš 2 psl.)

lus (kartais juos netiksliai komentuoja, bet tai jau kita kalba), antra vertus, didelė dalimi jį mus ir krepiausi. Tačiau visa tai gal dar nebuvo reikalo esmė. Esmė buvo tai, kad *Metmenų* tonas ir stilius, *Metmenų* įtaka skyrėsi nuo tarybinės kaip dangus nuo žemės. (Panašią įtaką Lietuvai T. Venclova ir kiti yra konstatavę ir *Aidy*, ir *Draugo* kultūrinių puslapių atžvilgiu.)

O kadangi *Metmenų* redaktorius nėra L. Brežnevas, o šias eilutes rašantis nėra L. Sepešys, tai V. Kavolio premijavimo proga galima šnekti ir „nepozityviai“. (Būti savųjų ir svetimųjų kviesconuojamiems ir kritikuojamiems — metmenininkų idealas.) Rimčiausi prieštariai *Metmenims* yra: polinkis į snobistinį rafinotumą; pomėgis vulgariai poleminei aistrų sublimuoti į imantais „literatūrinį“ priešų nudūrimą (o gal tai ne yda?); polinkis pervertinti originalumą substancijos sąskaita; apolitinis „kultūrdavatkiskumas“ ir (pastaruoju metu) per didelis užsisklendimas hermetiškoje literatūroje ir dailininkų — ekscentrikų sferoje. Bet — nuodėmingi mes visi, ir kai kurios čia suminėtos metmenininkų „kalbės“ pačiam V. Kavoliui mažiausiai būdingos.

5. V. Kavolis į lietuviškąją intelektualinę leksiką įvedė daugelį naujų išsireikšimų — kaip antai: „neaiškūs žmogus“, „istorijos dviprasmybė“, „nužemintųjų karta“, „šiandieniškumas“, „moralinis impulsas“, „skriaudžiamųjų koalicija“, „revizionistų vienybė“ — kurių linkinavimas sukėlė patį gyviausią kultūrinį polilogą visose išsivijos barikadų pusėse per

Prof. dr. Vytautas Kavolis, JAV LB Kultūros tarybos 1981 metų Kultūros darbuotojo premijos laureatas. Jam mecenatinė Lietuvos fondo 1000 dolerių premija paskirta už organizacinę, publicistinę ir redaktinę veiklą kultūrinės srities akademiniuose klotuose.

paskutiniuosius du dešimtmecius. 6. Yra tokių mokslo sričių, kuriose tiek kokybiniu, tiek kiekybiniu atžvilgiu aiškiai prasikiša viena kuri lietuviškai rašanti asmenybė. Teologijoje tokia dominuojanti figūra yra A. Maceina, filosofijoje — J. Girmius, semiotikoje — A. J. Greimas, tautosakoje — J. Balys, archeologijoje — M. Gimbutienė. O sociologijoje tokia vyraujanti, lietuviškai kurianti asmenybė yra V. Kavolis.

Galop, žiupsnelis „amerikietiškosios“ biografijos. V. Kavolis šiuo metu yra lyginamųjų civilizacijų ir sociologijos profesorius Dickinsono kolegijoje, Pensilvanijoje. Turi

parašęs du meno sociologijos traktatus, kurie universitetuose vartojami kaip standartiniai tos srities tekstai. Prieš keletą metų kartu su kitais įsteigė Tarptautinę lyginamųjų civilizacijų studijų draugiją (International Society for the Comparative Study of Civilization); į ją yra įtraukęs ir vieną kitą lietuvių, šiuo metu jai pirmininkauja ir nuo 1978 m. yra vienas iš jos žurnalo *Comparative Civilizations Review* redaktorių.

Paskirdama V. Kavoliui Kultūros darbuotojo premiją, JAV LB Kultūros taryba apdovanojo kūrybiškai neramų žmogų.

Mykolas Drunga

Premija Margučiui — Petručiui

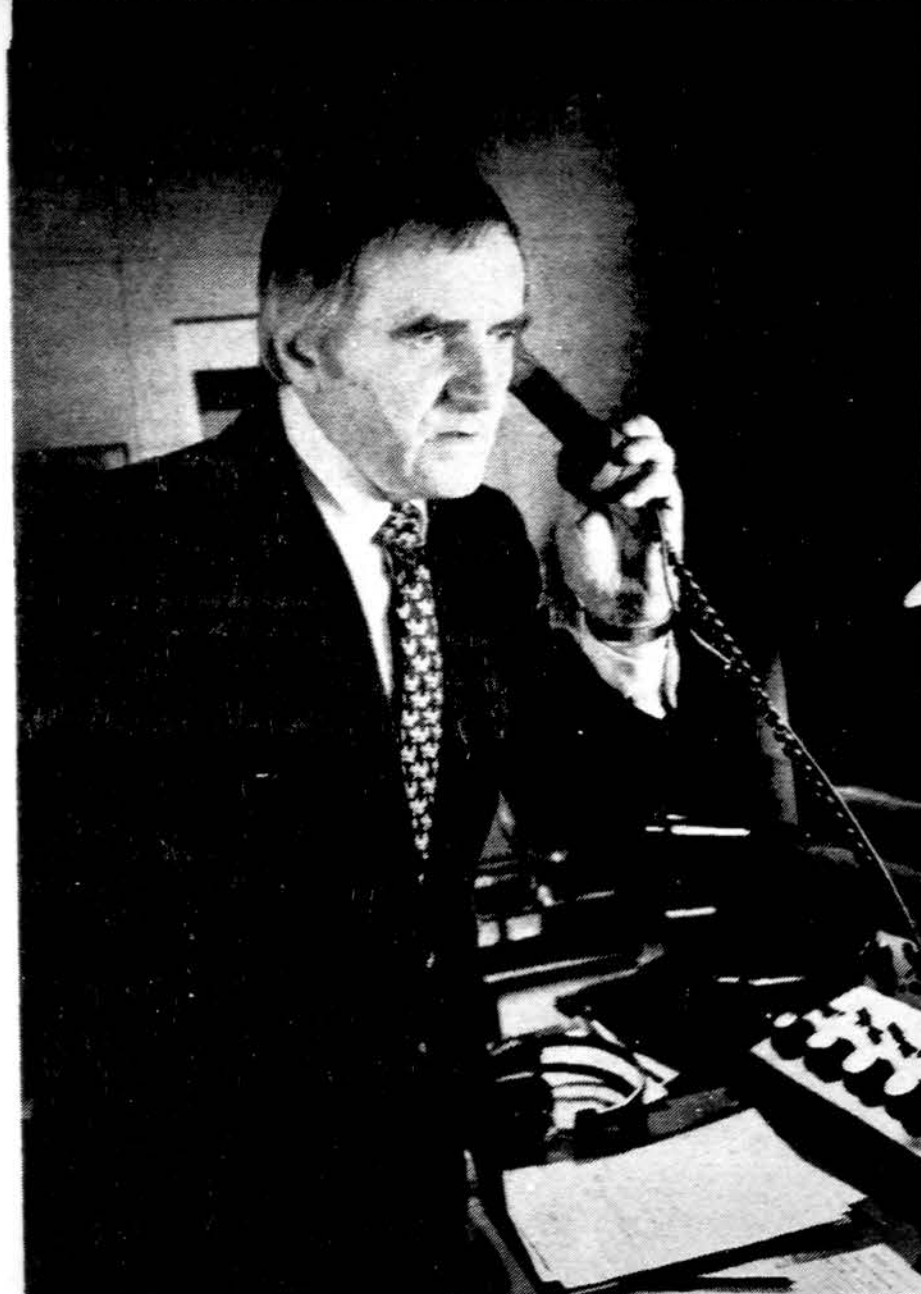
Chicagos MARGUTIS, penkeriais metais jaunesnis už Lietuvos valstybinį radiją, 1982 balandžio 11 susilaukia 50 metų. Tai plačiausiai savo šaknis išskleidusi lietuvių radio programa JAV. Balandžio 18 Detroito JAV LB Kultūros taryba įteiks \$1.000 premiją Margučio redaktoriui Petručiui, pagerbdama jo iniciatyvą, darbą ir Margučio aukštinę sukaktį.

Platesnė Margučio radijo laidų 50 metų apžvalga buvo padaryta sukaustuvinio pokylio metu praėjusių metų rudenį, Pastarosios eilutės daugiau skirtos dabartinėms laidoms ir jų redaktoriui.

Nuo pirmadienio iki penktadienio kiekvieną rytą 7 val. per WNIB FM 97.1 suskamba prezidento Smetonos maršas, ir jo fone girdėti Petro Petručio maloniai ryškus balsas. Redaktorius jau ketvirtą valandą ryto Margučio studijoje varto lapus, šildo aparatus ir tikrina telefono liniją su WNIB radijo stoties siųstuvu. Nors ryto ketvirta valanda paskutiniojo įmygio stipriausia dalis, bet studijoje jau skamba telefonas — kas nors mirė, svarbus susirinkimas, ar dėl blogo oro kuris nors didelis įvykis atšaukiamas.

Klaustytojų Margutis turi daug, tikriausiai dar tūkstančius, nes girdimas Illinois, Indijos, Michigano ir Wisconsin valstijose. Klaustytojai per Margutį sužino apie lietuvišką gyvenimą kartais daugiau negu iš laikraščio. Telefono ryšiu Petrusis sujungia Margučio mikrofoną su Pietų Amerika, Australija, Europa. Klaustytojai girdi pasikalbėjimą su Brazinskais, su Romu Keziu iš Ankaros, su VILKO pirmininku dr. J. Valiūnu iš Helsinkio, su Jurašu, su sportininkais Australijoje.

Kai Romas Sakadolskis ir Petrusis nutarė per Margučio programą priimti iš klausytojų telegramas Amerikos prezidentui Simo Kudirkos reikalui, tai tokiam sumanymui įdiegti iš klausytojų sulaukti apie 70 telegramų, o sulaukė — 3000 telegramų vienos savaitės laikotarpyje. Tai

Petras Petrusis, Margučio radijo kasdieninių transliacijų vedėjas Chicagoje. Jam ir 50 metų sukaktį mininčiam Margučiui paskirta JAV LB Kultūros tarybos Radijo transliacijų 1981 metų premija 1000 dol. Premijos mecenatas Lietuvos fondas.

Nuotr. Alg. Keziro.

akivaizdžiai rodo radijo klausytojų gausumą, Margučio „imperijos“ didumą.

Vanagačio laikais šios „imperijos“ klijus buvo ano meto lietuvių poreikiai, kuriuos Antanas ir Lilija Vanagaičiai pramatė, supratė ir dosniai į davė savo radijo klausytojams. Savo dienoraščio pirmame puslapyje Vanagaitis įrašė: „Tauta reikalauja ne partijų, bet žmonių, dirbančių darbą, kuris per tautą, teikiama žmoniui“. Vanagačio darbas buvo skirtas paprastam žmogui — keliantis juoką, išspaudžiantis ašarą, bet visuomet artinantis Amerikos lietuvių prie Lietuvos. Todėl Margučio bangomis skambėjo senoviška lietuviška daina, humoro šikiai (Dėdytė ir Tėdytė),

sveikatos ir teisės patarimai, Lietuvos istorijos ir kalbos paskaitės, teigiama informacija apie Nepriklausomą Lietuvą.

Dabartinio Margučio redaktoriaus Petro Petručio programų stiprybė — plati ir objektyvi informacija, apimanti lietuvišką gyvenimą pasauliniu plociu. Petrusis nesako savo klausytojams pamokslų, nemoko jų patriotinės ir politinės išminties, mažai groja muzika, bet kuo sąžiningiau ir plačiau informuoja klausytojus apie visus svarbesnius lietuviško gyvenimo įvykius. Kiekvieną dieną Margučio programoje yra ar pasikalbėjimas, ar reportažas, ar tiesiai iš įvykio vietos užkurdurutas įrašas. Čia sutelpta ir Vlikas, ir Al-

tas, ir Bendruomenė. Plačiai informuojama apie dainų ir šokių šventes, parodas ir koncertus, organizacijų šventes ir suvažiavimus. Pagaliau penktadienio rytą, paskutinėje savaitės programoje, yra ir religinė dalis, kurioje kun. V. Bagdanavičius įvairiais komentarais nagrinėja ateinančio sekmadienio šv. Mišių skaitymą.

1958 m. P. Petrusis pirmą kartą kalbėjo per Margutį, pranešdamas apie sportininkų išvyką į P. Ameriką. Tuo metu buvo aukšto lygio Margučio kultūrinės programos.

Girdėjosi programų redaktoriaus poeto Algimanto Mackaus sklandus žodis 1964 metų pabaigoje automobilių avarijoje žuvus redaktoriams Lilijai Vanagaitienei ir Algimantui Mackui, Margučio vadovavimą perėmė talentingas žurnalistas Henrikas Žemelis. Pastarajam po metų pasitraukus, nuo 1965 Margučio radijo laidų redagavimą perėmė Petras Petrusis. „Paveldėjau turtingą Margučio istoriją ir įpareigojantį užduotį — tęsti jo garbingas tradicijas“, pareiškė naujasis redaktorius. O Margučio — radijo laikraščio arba „dienoždžio“ uždavinius raiškiausiai aptarė pats šio radijo steigėjas Antanas Vanagaitis:

„Margutis lanko jūsų namelius, lanko visą lietuvišką pasaulį su dainelėmis, juokais, muzika ir gražiais aprašymais apie lietuvių veikimą Chicagoje ir visoje Amerikoje. Jis neužmiršta ir Lietuvos reikalų. Margutis saugo išsivijos jaunimą ir jį auklėja lietuviškoje dvasioje su dainomis ir muzikos pagalba“.

LB Kultūros tarybos premija Margučio redaktoriui Petručiui skirta kaip tik už jo penkiolikos metų pastangas išlaikyti Margučio tradicijas ir jo radijo laidas. Radijo srities darbininkų mums stinga, nes šios rūšies darbininkams reikiama ir gymio dovanos — gražaus balso, lietuvių kalbos mokėjimo ir išmanymo apie radijo žurnalizmą. Aukšagalviui Margučiui ir Petručiui linkime dar ilgus metus gyvu lietuvišku žodžiu skrietį per erdvių žydrias bangas ir stiprinti lietuvių išsiviją.

Juozas Štampulis

Juokingi esame, ne mes, juokingas yra gyvenimas

... rašoma Chicagos lietuvių satyrinio teatro grupės „Antro kaimo“ programų lapeliuose. 1963 m. įsikūrus „Antros kaimas“ šimtet laimėjo JAV LB Kultūros tarybos Teatro premiją. Bandant apie šią grupę daugiau sužinoti, buvo sunku surasti žmogų, kuris prisipažintų esąs jos vadovu. Tačiau pavyko susisiekti su Algirdu Titu Antanaitis, kuris yra apskelbęs šios grupės „priešaidu“. Su juo kalbasi Emilija Sakadolskienė.

— Tikrasis teatrinės grupės atpildas yra jos publika ir entuziastinga katučių audra. Tačiau ir premija turbūt „ne pro šalį“.

— Be abejo, paskatinimas didelis. Niekas nesitikėjo, kad gausim, nes paprastai oficialūs sluoksniai — tarybos, fondai — mus visą laiką ignoruodavo. Galbūt viena priežastis — mes apie juos niekuomet per daug pagarbiai nekalbėdavome.

— Šia proga papasakokite šiek tiek apie „Antro kaimo“ istoriją.

— Įsikūrimo metai laikomi 1963-iejais. Pagrindus sudarė Kazys Almenas, Romas Stakauskas, Romas Cinka, Vytautas Demereckis, Jonas Žukauskas, Rimas Vėžys, Nerija Linkevičiūtė ir dar keli kiti. Per pirmus 5 metus jie pastatė 3 atskiras programas. Tačiau Kazis Almenai, grupės modus vivendi, išvykus testų studijai į Lenkiją, veikla sustojo.

— Negalima nepastebėti pavadinimo sutapimo su Chicagoje veikiančia satyrine grupe „Second City“. Ar čia panašumas ir baigiasi?

— Pirmoje grupėje Almenas gal vienintelis rašė originalius dalykus. Kiti kaip tik, atrodo, nemažai nurašė nuo 1957 m. įsikūrusio „Second City“, kuris buvo jų prototipas. Reikia pastebėti, kad tuo metu buvo ir pora anglų grupių,

kurios buvo pasireiškusios per televiziją su panašiais vaizdais. Amerikiečių tarpe buvo populiariausi pavieniai aktoriai, kaip Sid Caesar ar Milton Berle. Pirmoji grupė, kuri Amerikoje pradėjo sceninės satyros išraišką buvo „Second City“. Mūsų „Antros kaimas“ be abejo juos kopijavo. Nu, gal nesakyčiau kopijavo, bet laikė prototipu. Mat „Second City“ pobūdis yra kitoks. Jie daug improvizuoja. „Antros kaimas“ viską daro su tekstais. Kalbiniai beveik visi mano aktoriai yra ant dviejų kalbų ribos. Manau, kad beveik visi galvoja angliškai, net ir lietuviškai kalbėdami. Todėl ką nors improvizuoti būtų labai sunku. Taipgi neturi lietuviškos improvizacijos tradicijos.

— Ar dažnai einat pasižiūrėti „Second City“ pastatymų, ieškodamas idėjų ar modelių?

— Niekad nesu matęs. Tikrai. Gėda prisipažinti. Esu matęs per televiziją „Second City“ padalinį iš Kanados. Deja, tai ką jie daro, mes negalime atlikti. Jų skėčiuose erdvė ir laikas yra tokios plačios apimties, kad scenoje to negalima įvykdyti.

— Šiuo atveju reiktų paminėti „Vilkolakio“ satyrinį teatrą, veikusį nepriklausomoje Lietuvoje. Ar galima teigti, kad „Antros kaimas“ kokia nors prasme yra „Vilkolakio“ reinkarnacija. Ar bandyta jame ieškoti pavyzdžių?

— Absoliučiai ne. Kai aš perėjau „Antro kaimą“ ir pradėjau ieškoti medžiagos, pasižiūrėjau į kelias knygas, pvz. Sutkaus, išleistą Lietuvoje. Tuo laiku „Vilkolakis“ buvo naujiena, šviežiena. Jame susibūrė daug talentų, kaip Balys Sruoga ir kt. Neprimkit už nekuklumą, bet, žiūrint iš mūsų taško, tai medžiaga buvo gana grubi, nai, netašyta. Esame daug labiau sofistikuoti medžiagos atžvilgiu. Galbūt, žinoma, tai tik paviršutiniška sofistika.

Nieko neatimant nuo „Vilkolakio“, mes ten pavyzdžių negalime ieškoti, nes jie mums tolimi, neaktualūs.

— Kada jūs pradėjote dirbti su „Antro kaimu“?

— Buvau pakviestas tuoj po to, kai Almenas išvažiavo. Režisieriniai tuomet dar padėdavo Leonas Barauskas, bet jam nebuvo lengva. Su jais sunku tvarkytis — nevisuomet klausio.

Pastoviai atėjau tik antrą kartą prašomas. Sakau — rizikuosiu. Pastaciau sąlygas, išgėrėm šampano, o man atidavė visą nesu naudotą medžiagą — atseit prasčiausia (nors buvo ir geresni gabaliukai). Paskata buvo didelė. Su ta pirmą mano programą 1969 m. Chicagoje pasirodėm net 9 kartus. Po to kasmet paruošėm po naują programą.

— Tai maždaug kiek žmonių yra perėję per „Antro kaimą“?

— Sakytum, kad mažiausiai 30-40 žmonių. Bent metus perėjusių repetacijų rutiną būtų apie 20-30. Daugiausia patyrimo turi Jūratė Jakštytė, kuri šiais metais jau atlieka vienuolitą programą su manim.

Talkininkų irgi buvo nemažai. Jau minėjau Barauską. Man atėjus, pirmą porą metų talkino Dalia Juknevičiūtė. Porą kartų padėjo Stasys Pilka.

Labai svarbus žmogus, dirbęs per visus mano vadovavimo metus, yra Vincas Lukas — mūsų plakato ir programų dailininkas. Svarbus ta prasme, kad jis žmoneis sudarė įspūdį, jog esame profesionalai. Jo išradinių plakatai pristatė mus, kaip švarų, drausmingą ir susiklausiusį vienetą. Tai paveikė ir mūsų pačių galvoseną apie save.

— Kaip sudaromas „Antro kaimo“ repertuaras?

— Iš pradžių kalbėdavomės, rinkdavom anekdotus, diskutuodavom kas ką matė per televiziją ir pan. Su maždaug ketvirtais mano atėjimo metais įvyko tam

tikras persilaužimas. Nuo tada viskas daugmaž mano parašyta. Žinoma, esu gavęs daug medžiagos ir iš kitur. Daugiausia iš Almeno — nuoširdžiausiai padėjo. Kelis

stambius dalykus atsiuntė Antanas Gustaitis. Paskui po porą esam gavę iš V. Alanto, Pr. Visvydo, L. Dovydeno, K. Barėno, V. Žukausko bei Alg. Landsbergio,

JAV LB Kultūros tarybos 1981 metų Teatro premija atiteko Chicagos aktorijų linksmajam sambūriui „Antro kaimui“. Premija — 1000 dol., jos mecenatas Lietuvos fondas. Nuotraukoje matomi šie antrakaimiečiai: pirmoje eilėje iš kairės į dešinę — Romas Stakauskas, prievažda Algirdas Titus Antanaitis, Dana Nolte-Mikuzienė. Antroje eilėje — Jūratė Jakštytė, Eugenijus Būtenas, Jurgis Riskus ir Juozas Kapačinskas.

kuris taip pat yra davęs gerų idėjų, iš kurių paskui pats parašau skėčius. Esu pritaikęs keletą F. Kiršos dialogų. Gavom pagalbos iš anglų bei amerikiečių rašytojų, su kuriais yra tekę susipažinti.

Panaudojam ir gabių dabartinės sovietinės Lietuvos humoristų darbų. Mums ypač patinka Vytautė Žilinskaitė. Mano dvasiai artimas Kazys Bagdonavičius.

— Kaip, Jūsų nuomone, šiandieninis „Antros kaimas“ skiriasi nuo ankstyvojo?

— Turiu pasakyti, kad dabartinis sąstatas yra gana stiprus. Gal ne tiek stiprus kalbiniai, koks buvo anksčiau, bet vaidybiniai turbūt stipresnis.

Kai pagaliau apsisistojom „Playhouse“ salėje Marquette Parke, pasistatėm sau tikslą: esamos ribose pastatyti kuo spalvingesnį spektaklį — šviesų efektams, muzikos interludais, garsiniais efektais sudaryti nuotaką. Man atrodo, kad tai pavyko padaryti.

— Ar per tuos metus „Antro kaimo“ humoras darėsi kandesnis? Ar stengiatės pratinti publiką prie kontroversiškų temų ir naujų situacijų?

— Tai turėtų būti pastebima. Anksčiau gal niekas nebūtų minėjęs homoseksualizmo, kaip apraiškos, kuri liečia ir lietuvių. Kitame skėčiu mūza skatina rašytoją kurti pornografinį romaną „Draugo“ konkursui.

Tai reikia daryti subtiliai. Negalima publikos pastatyti ant tokios edžios, kad, sakysim, jaunas vyras, sėdėdamas su jauna moterimi, nepradėtų sarmatyti. Nevartojam neliteratūrinį žodžių ar išsireikšimų. Net ir kun. Prunskis yra rašęs, kad skoningai prieiname. Tuo tarpu kartais atsiranda pora moterų, kurios pasipiktina. Tačiau jos nesupranta,

kad pasipiktinimo šaltinis yra jų vaizduotėje — ne žodžiuose, ne scenoje.

— Vis dėlto tikriausiai yra tam tikros ribos. Turbūt yra žmonių, įvykių ar situacijų, kurių neliečiame.

— Tokių nepasitaikė. Mes niekur nesiveržiam, neprasom kvietimų. Stovėdami nušaly, galim iš visų pasijuokti. Niekam nesam skolingi ir neturim jokių tabu.

— Daugelis sako, kad teatro išsivijoje kaip ir nėra — yra tik partizaniniai pasireikšimai. Kokias Jūs prognozes?

— Teatru reikia vieno žmogaus, kuris turėtų koncepciją. Be to vieno entuziasto nieko nebus. Keli žmonės teatro nesukurs. Vokietijai ir Chicagoje veikia Jurgis Blekaitis. Jis suklįjavo grupę su kryptimi, pasaulėžiūra. Mažiau tai pavyko Pilka, Valiukui, Rūkui ir kitiems. Neatsirado žmogaus, kuris uždegtų grupę ilgesniui laikui. Sakysim, Los Angeles teatras, vadovaujamas Mackialienės, turi savo veidą — malonų akiai, gražų ausiai, estetišką. Iš anksto žinai ko tikėtis.

— Ar mūsų „Teatro festivaliai“ maždaug atspindi išsivijos teatrą?

— Festivalių viršūnėje vis tiek lieka tie pastovūs vienetai, kurie per pavienius „judintojus“ yra šį tą pasiekę, nežiūrint ar yra teatro festivaliai, ar ne. Būna vienetai, kurie gimsta vien tik festivaliui, po to miršta. Tokie absoliučiai nieko nepasiekia, nieko teatrui neduoda. Gaila, kad tokių padėtis yra ir Chicagoje. Nors čia yra Darius Lapinskas, kuris šį tą kartais pajudina, bet jūnijamos yra tik Dariaus Lapinsko ambicijos.

Be abejo, festivaliai kaip ir literatūros konkursai, atneša (Nukelta į 4 psl.)

Lietuvių fondo pinigai kultūrinėms premijoms

Pokalbis su Lietuvių fondo tarybos pirmininku Stasiu Baru

Kai JAVLB Kultūros taryba vėl visus kviečia į premijų šventę. Š.m. balandžio 18 d. 12 val. 15 min. popiet Kultūros centre, Detroite, kai šioms premijoms Lietuvių fondas 1981 m. skyrė šešias tūkstantines, kai mūsų išeivijos kultūriniai bei švietimo darbai finansuoti Lietuvių fondas išdalijo arti milijono dolerių per 20 metų, pasidaro aišku, kokią milžinišką reikšmę turi Lietuvių fondas mūsų tautinės bendruomenės išlaikyme.

Ilgamečiui Lietuvių fondo tarybos pirmininkui dr. Antanui Razmai perdavus vadovavimą naujam tarybos pirmininkui Stasiui Barui, parūpo sužinoti jo kultūrinio pobūdžio nuotakas antrosios Kultūros premijų šventės išvakarėse.

Stasį Barą pažįstame kaip talentingą menininką — solistą, dainos pasaulyje palikęs gilius pėdas. Pažįstame jį ir kaip gabų finansininką, iškilusį į Standard Federal Savings and Loan Assoc. vadovaujančią poziciją. Matome jį nuoširdžiai dirbantį Lietuvių fonde ir Lietuvių Bendruomenėje nuo jų įsikūrimo. Prisimename jo aukšto kultūrinio lygio koncertus beveik visose lietuvių kolonijose.

— Jau apščiui metų, kai Lietuvių fondas skiria daug lėšų mūsų kultūrinio gyvenimo išlaikymui. Ar Jūs manote, kad LF suteikta parama atnešė lauktus rezultatus?

— Sunku būtų įsivaizduoti čia mūsų kultūrinį gyvenimą be LF paramos. LF per 20 metų sukaupe daugiau kaip du milijonus dolerių. Ir per tiek pat metų lietuviškam švietimui, jaunimui ir kultūrai paskyrė \$921,586. Prie to pridėjus šiais metais skirstymui numatytą sumą, jau milijonas dolerių bus sunaudotas lietuviškai kultūrai ugdyti.

Šie pasiekimai buvo įmanomi tik dėka 5000 pasiūlytųjų, kurie, įstoję į LF, nuoširdžiai ir dosniai rėmė Lietuvių fondo veiklą ir tikslus. Jie visi tiki ir žino, kad, būdami finansškai pajėgūs, užtikrinsime ateities kartoms tautinį išlikimą, o pusele-dami tautinę kultūrą, užim-

Stasys Baras, kultūrinio kūrybos premijų mecenato, Lietuvių fondo, tarybos pirmininkas.

sime atitinkamą vietą pasaulio tautų tarpe. Tebūna man leista Jiems padėkoti už jų ryžtą ir tinkamą reikalų įvertinimą.

Būti teiseju ir įvertinti Lietuvių Fondo skirtos paramos atneštą naudą lietuvių kultūrinei veiklai yra sunku. Nesileidžiant į gilesnes studijas, manau, kad Lietuvių fondo skiriamą paramą pagyvena kultūrinė veikla, paskatina kūrybos kūrėjų darbui. Ar atneša lauktus rezultatus, galėtų spręsti kultūrininkai, patį Kultūros taryba ar sudarytas specialus komitetas. Vienam asmeniui įvertinti nelengva.

— Šiais metais balandžio 18 d. Detroite įvyksta antroji JAVLB Kultūros tarybos rengiama Premijų šventė — lau-

reatų pagerbimas. Iš septynių šventės premijų Lietuvių fondas finansuoja net šešias. Kaip Jūs žiūrit, kaip vertinant mūsų kūrėjų premijavimą ir šią Kultūros tarybos iniciatyvą?

— Kultūros tarybos iniciatyvą reikia vertinti teigiamai. Džiugu taipgi, kad yra kūrėjų, kurie premijuojami. Tačiau laureatus ar premijuotinus veikalus pateikia Kultūros taryba ir kitos organizacijos, o Lietuvių fondas yra tik mecenatas. Praeitį kartą dėl premijuotinių kūrinių ir laureatų atrinkimo buvo ir kritiškų pasisakymų. Laureatų ir premijuotinių kūrinių atrinkimas yra sunkus ir nemalonus darbas, nes neįmanoma gramais nusverti vieno ar kito kūrinio pranašumą.

— Mūsų kultūrinio gy-

venimo darbuotojams-veteranams iškeliaujant į amžinybę ar pasitraukiant į poilsį, kultūrinio darbo perspektyvos išeivijoje nėra šviesios. Kokie būtų jūsų, kaip menininko ir kaip finansininko, patarimai atečiai? Kokią įtaką čia gali turėti Lietuvių fondas?

— Visuotinas lietuvių kalbos silpnėjimas ir jaunimo menkas dėmesys lietuviškai kultūrai sudaro pagrindinį rūpestį. Dabar, kai finansiniai ištekliai pasidarė pakęčiami ir liuanistinių mokyklų mokslo priemonės pakankamos, mokykloms pradeda trūkti mokinių. Pastangos padidinti šeštadieninių liuanistinių mokyklų mokinių skaičių iki šiol neatnešė lauktų vaisių. Nežiūrint visuotinio lietuvių kalbos silpnėjimo, jaunose šeimose dar yra labai šviesių pavyzdžių. Atsiranda jaunų menininkų, poetų, rašytojų, laikraštinių ir kitokių kultūrininkų bei visuomenininkų. Keičiantis generacijoms, staigus lūžio nebūna, o vadovavimas ir kultūrinė veikla nuosekliai pereina iš vieno rankų į kitas. Lietuvių fondas, ta mūsų stipri lietuvių jėga, ir toliau turės lemti įtakos, galėdamas dar gausiau finansuoti jaunųjų pastangas ir jų kūrybą.

Trumpas pokalbis galėtų tęstis dar ilgiau. Jo tęsinį išgarsins premijų įteikime Detroite, dalyvaujant laureatams ir mecenatams — Lietuvių fondui ir JAVLB valdybai. JAVLB Kultūros taryba, rūpindamasi mūsų tautinės kultūros puoselėjimu, turi labai svarbų talkininką — Lietuvių fondą. Mūsų pareiga prisidėti prie abiejų institucijų darbų ir pastangų. Mūsų pareiga dalyvauti ir premijų šventėje, tuo pagerbiant visus mūsų kūrėjus, menininkus ir kultūrininkus.

Ji JAVLB Kultūros tarybai tenka palinkėti ateityje dar daugiau laureatų, dar daugiau naujų, gaivinančių vėjų, kad plačiau susibūtotų visos mūsų kultūrinis gyvenimas.

Br. Juodelis

JAVLB Kultūros taryba, kurios iniciatyva įsteigtos mūsų kultūrinio bei kūrybinio gyvenimo kasmetinės premijos. Sėdi iš kairės į dešinę: Viktoras Mariūnas — vicepirmininkas, Rita

Balytė — sekretorė, Juozas Stempuzis, muz. Andrius Kuprevičius, Ingrida Bublinskė — pirmininkė, dr. Augustinas Idzulis, dail. Nijolė Palubinskienė, žurn. Algis Rukšėnas ir dr. Jonas Cadow.

Nuotr. Jono Garlos.

3000 dolerių už mokslo veiklą

JAVLB Kultūros taryba 1982 metų Lietuvių Bendruomenės literatūros premiją skirs už 1981-1982 metais išleistus liuanistinės tematikos humanitarinio turinio MOKSLO VEIKALUS arba eseistinių straipsnių rinkinius.

Premijos siekti galės ir dar nespausdinti veikalai, rankraščiai, nesvarbu kada parašyti. Premijai bus priimami ne tik lietuvių, bet ir anglų kalba parašyti veikalai.

Paskutinė data veikalams įteikti — 1982 m. gruodžio 31 diena.

Informacijų reikalu kreiptis į Kultūros tarybos pirmininkę I. Bublinskę arba vicepir. V. Mariūną. Jų adresai: Ingrida Bublinskė, 23430 Harms Rd., Richmond Hts., Ohio 44143; telef. 216-481-8854.

Viktoras Mariūnas, 1994 Beverly Hills Dr., Richmond Hts., Ohio 44143; telef. 216-481-4534.

JAVLB Kultūros taryba

Kadangi griauti yra daug lengviau, negu statyti, o dar lengviau nieko neveikti, tai ir nenuostabu, kad nieko neveikę jų turim be galo daug, grovėjų — daugiau, kaip reikia, o tikrų kūrėjų vos mažytę saujelę.

Ad. Jakštas

Parodos Chicagos „Galerijoje“

Henrietos Vepštienės ir Vytauto Virkau paroda bus „Galerijoje“ 744 N. Wells St. (Chicago) nuo balandžio 13 iki gegužės 2 d. Bus išstatyta apie 50 H. Vepštienės miniatiūrinių grafikos ir V. Virkau apie 100 ekslibrių. Parodos atidarymas ir svečiavimasis bus balandžio 16 d., penktadienį, nuo 5 iki 9 val. vak. Visi kviečiame atsilankyti.

Šiandien galerijoje yra paskutinė diena Marijos Strasevičiūtės tapybos ir piešinių įdomios parodos. Galerija šiandien atdara nuo 11 val. ryto iki 6 val. vak.

Vytautas O. Virkau Ex libris

Juokingi esam ne mes, o gyvenimas

(Atkelta iš 3 psl.)

paskatos, sudaro progą pakeliaut, vyksta šioji tokia konkurencija. Jau tai yra gerai.

— O ką žadat daryt su premijos pinigais?

— Žinokit, kad aš „Antram kaimui“ nepriklausau, nors mano žodis gal šį tą reiškia. Vis kalbu, kad mūsų gramofonas baigiasi ir reikia naujo. Tačiau jei administracija nutars viską pragert — aš nieko negalėsiu padaryt.

• Onos Metrikienės atskirai išleisti muzikos kūrinių:

„Nemunėli“ (solo balsui); „Beržų berželiui“ (solo balsui, žodžiai Putino); „Ten mano tėvyne“ (solo balsui, žodžiai Antano Metrikio); „Dainos, muzika ir gėlės“ (solo balsui, žodžiai Pr. Lembergo); „Vėjelį“ (solo balsui, žodžiai A. Metrikio); „Žydėk“ (solo balsui, žodžiai Ald. Prizgintaitės); „Esi tu“ (solo balsui, žodžiai I. A. Prizgintaitės); „Pergalė“ (mišriam chorui, žodžiai Bernardo Brazdionio); „Giesmė į Šv. Kazimierą (mišriam chorui, žodžiai P. Maldeikių); „Malda“ (solo balsui, žodžiai Izos Motekaitienės). Šiais leidimais besidomintieji gaidas gali gauti pas patį autorę Oną Metrikienę, 4750 Excelente Dr., Woodland Hills, CA 91364. Ona Metrikienė yra, be kita ko, autorė muzikinio veikalo „Gintaro pakrantė“ ir muzikinės legendos „Gilanda“, kuriai libretą parašė Nijolė Jankutė — Užubalienė.

Ištrauka iš premijuoto Jurgio Jankaus knygos rankraščio „Paparčio žiedas“

Tą atmintiną dieną buvo Joninių išvakarės. Pusedieniuose nulijo lietus, nusitranskė perkūnas, Galukaimės didįjį beržą į šipulius suvarė, paskum pragiedėjo, nors dangaus pakraščiuose vis dar būriavosi debesys ir vis tebedundėjo. Pačiaupis juto, kad tokia naktį pati viena neužmigs, iš baimės sienom lips. Perkūno ji net ir kartu būdama bijojo. Pamačiusi kylančią debesį, langus, duris ir aukštį apkamšydavo švėstom žolelėmis ir visą trobą švėsta verba pasmilydavo, kad nelabasis į vidų neįsitrinktų. Užtat, sužiūrėjęs gyvulių, senis net vakarienės užtenkėjo laukti, tik va ir vėl: mergaitės jau buvo prisirinkusios krūvas gėlių. Visos kibte įsikibo ir nepalėdo: „Dėduk, čia palaikyk, dėduk, čia surišk, tik tvirtai, kad vėjas mūsų darbo po kiemus neišnešiotų“. Kaime buvo net keturi Jonai, ir jos, susibėgusios kaip tik pas ūkininką, kur tą savaitę skerdžiui išpuolė valgyti, pynė vainikus Jonų duris papuošti. Kaip tu, žmogus, tokiom jaunom ateisakysi. Kol jos supynė ir, vainikus apsitavojusios, viena kitą patildydamos, iš kiemo išgurdė, jau buvo gal ir netoli vidurnakčio. Naktis buvo tamsi. Už miško šviesėjo žaibai. Kaip tik į tą pusę, kur buvo Pačiaupio namai. Išėjęs į kiemą pastovindavo, pasidairė, paskum, niekam nieko nesakęs, tiesiai per laukus patraukė į pamiškę. Net nesuko į šoną, į kelutį, kuriuo paprastai eidavo, bet pasileido nosies tiesum tiesiai per skynimus. Jauni medeliai buvo pilni vandens, bet jis vistiek nuo pavakario lietaus dar tebebuvo visiškai šlapias. Už skynimo buvo papartynas, papartių užgožta kalvelė, o už jos tuoj ir kelutis. Tą kalvutę visi gyvatynų vadino, nes reikale čia visada galėjai rasti gyvatių. Ypač pavasari, kai paparčiai būdavo dar nesužėlę, o gyvatės,

pajutusios saulę, išlisdavo pasišildyti ir greičiau iš pėrnų išėjusios odų išsinerti. Ir pats Pačiaupis turėjo iš čia vieną parsinešęs, kurią laikė kvotiniam butely grynų spiritu užpylęs. Visokiom bėdom. Nuo šuns įkandimo, nuo dieglių strėnos, nuo kojų sausgėlių, nuo rožės. Kad geriau gydytų, dar ir porą gerų sauju berželių lipčiais įpylė. Senoji ja tai vienur, tai kitur pasitrina, ir aną sykį matė, kad spiraitis jau ligi pusės butelio nusekė. Įeidamas papartynan net pagalvojo, kad reiktų kokią saulelę perpiepti ateiti ir pasidairyti tarp papartių. Gal kokia pantiņa ir pasisektų sučiupiti. Aną moteriškę galėtų sušerti kiaulei, kad greičiau lašinių priaugintų.

Beveik su ta mintimi lyg akyse pašviesėjo. Nebuvo nei žaibo, nei mėnulio, o akyse pasidarė šviesu, kaip dieną. Ir ne taip, kaip dieną, bet visiškai kitaip. Aplinkui tamsu, kaip ir dera pačiam vidurnakty, bet ir viskas matyti. Ir paparčiai, ir kelmiai, ir medžių šaknys išsiraizgiusios po žeme. Tiesiai priešais tarp papartių guli išsitiesusi gyvatė. Ne paprastą, ne pantiņą, bet raudonoji, nuo kurios įkandimo ne Čiurilienės užkalbėjimas nieko nepadeda. Nuo pantiņų padeda, o nuo tos ne. Anais metais tokia šilainiui kunkando, tai ne kito ryto vaikas nesulaukė. Ir užkalbėjo, ir žolelėmis rūkė, vaikas pasikankino, lupos rausvom putom apteko ir užgeso. Tik iš tų putų Čiurilienė ir tesuprato, kad būta raudonosios. O čia ji gulėjo patįsusi, storumo, kaip kumeliuko koja ir ilgumo, kad sieksniu vargu ar išmestum. Galėtum susijuosti ir dar liktų geri galai mazga sumegzti. Kad ne tas matymas, kažin kas būtų atsitikę, nes Pačiaupis jau buvo bestatęs koją tiesiai jai ant vidurio. Net šurpas nuėjo per nugarą tik pagalvojęs, kas būtų

buvę, kai jos dantys per plonas pakulines kėlnes būtų susmigę į blauzdą. Bet tokią įleidus į butelį, tai būtų vaisto. Žmogus net apsidairė. Čia pat buvo drebulaitė, už jos lazdynų krūmas. Tokių tiesių, tik pjauk, jėkėk ir sprauk tą miegančią raudonąją. Grybžtelėjo už kišenės peilio, bet tuoj ir pats pamatė, kad peilis, dar ir tebeatlenktas, guli troboj ant suolo galo. Kai pjaustė mergaitės virves, pasidėjo ir užmiršo. Tiek ir tos bėdos. Gyvatė ras ir kitą sykį. Jeigu ir ne tą pačią, tai kitą. Gerai nors tiek, kad žinos, kur raudonųjų ieškoti. O gal net ir tą pačią užtikti.

Žengė žingsnį į šoną ir apuko gyvatę ratu. Ir eiti buvo gera. Buvo matyti kiekvienas kupstas, kiekvienas krūmas ir kiekviena medžio šaka. Nereikėjo eiti atkišus rankas, kad neišsibadytum aktų. Ir balsų. Blogiau kaip turguje per prekymetį. Šaukia, ūžia, zimbina, net ausyse spengia. Mergaitės, pasikelusios sijos, plikom blauzdom šviesėdamos bėga pakluonėmis smagios, kad nė vienas Jonas nenutvėrė vainikus bekabinančių. Kitą dieną bus spėliojimų, kas ir kaip. Žmona sėdi ant lovos krašto visa pastyrusi, kalba poterių, žegnojasi nuo kiekvieno žaibo, žegnoja langus, duris ir vėl puola į poterių. Pačiaupis skubėjo per papartius ir pakalnę ir negalėjo suprasti, kas atsitiko, kad akys ir ausys taip į visas puses atvėrė. Iš viso to kurtinancio erzelio vargais negalais net ir išskirti šį tą gali. Va, jų Motiejus su kažin kokių nepažįstamų sėdi po alaus puodą pasistatę. Ne tik mato, bet ir jų šneką girdi. Dievuliau tu mano! Iš anapus marių, iš pasaulio kito krašto. Ir taip, lyg šnekėtų visiškai čia pat. Tik kad milijonai kitų balsų taip baisiai nemašytų! Ir per maišymą šiaip taip sugaudo, kad anglių kasyklose Motiejui labai nesiseka, kad dulkės taip dusina, jog ir kvapą sunku beatgauti. Ir strėnas pradeda gelti. Tai nuo ano laiko, kai pasiropėjusiam akmuo nukrito ant nugaros. „Rytą atsikėlęs net kojų apsiuti nebegaliu prisirišti“, skundžiasi draugui vaikas. „Kad tik šiek tiek suspaus-

čiau, tuoj pirkčiau tą namą tenai ant kampo, aptvarkytiau ir atidaryčiau saliuoną. Tada ir tėvams ne sarmata būtų parašyti. O ką rašysiu dabar? Kad gyvenu prasčiau, negu caro kariuomenė“. O tiesiai pro tą ir girdi ir mato: žilas, patukęs, ūsų galus ligi pat akių užrietas prūsas šneka Silvestrui. „Matau, kad judu su mano Mortele mirkčiojate. Nesigink, mano akių neapgausi. Tik žinok, kad viską matau ir kad niekas iš to neišeis. Tu geras vyras, turi ir galvą ir geras nagus, gal geras būtum ir žentas, bet esi plikas. Ką aš su plikiu veiksiu. Banke turiu skolos ir mašinos dar neįmokėtos. Žinau, žinau, kad mašinas gerai prižiūri ir supranti, bet to neužtenka. Mortele viena, o kiek žemės eina su ja, ir kiek namų, ir kiek gyvulių, man nerekia nė aiškinti. Ir viską nori plikom rankom paimti? Tik taip sau“. „Bet mes mylimės“, įterpia Silvestras, o prūsas garsiai nusijuokia. „Mylimės! Manai su mylimėm paimti tokį ūkį?“ „Bet pašnekėk su Mortele“. „Su Mortele? Ką Mortele žino, iš kur ir kaip kas į tą vietą atėjo. Nežino ir kaip viskas toliau eis. Manai, kad nežinau, ko į Prūsus atėjai? Žinau. Nenorėjai ir caro armiją stoti. Ir gerai. Kas man rūpi jo armija. Galėjau seniai pranešti, kur esi, ir būtų pasiėmę. Nepranešiau, kad mačiau, jog geras vaikiu. A esi. Bet dabar pasakau. Pasakau ir kitaip nebus. Kad ko nesugalvotumė, Mortele išsiunčiau pas gimines. Toli. Ji sugrįš tik rudenį, kai vasaros darbai pasibaigs, o tu ligi tol gali dirbti kaip dirbęs, bet dairykis kitos vietos, o Mortele mesk iš galvos. Man patinko. Jeigu kas klaus, pasakyk, kad geras vyras esi“. „Tai kiek man pinigų reikia turėti, kad priimtum į žentus?“ — spyžėsi Silvestras, bet prūsas tik ranka numojo. „Jeigu paties galva to nepasako, ką padės skaičiai. Nemanyk, kad iš berno algos galėtum tiek susitaupyti. Ir dar išidėk į galvą. Jeigu nenorėsi tuo visko baigti, rusas sužinos, kur esi. Aš pats pasirūpinsiu, kad sužinotų. Pasakysiu savo žandams, tie tuoj per sieną išvarys. Užtenka tik pasakyti, kad man tavęs nebereikia, nė pats nepajusi, kai tenai atsidursi“.